

TÔN GIÁO Ở NƯỚC NGOÀI

**QUAN HỆ GIỮA NHÀ NƯỚC VÀ GIÁO HỘI CÔNG GIÁO
Ở VENEZUELA: HIỆN TẠI VÀ QUÁ KHỨ**

NGUYỄN VĂN DŨNG^(*)

Venezuela, tên đầy đủ - Cộng hoà Venezuela Bolivariana (República Bolivariana de Venezuela) là một quốc gia Mỹ Latinh nằm ở phía bắc Nam Mỹ với diện tích 916.000 km², dân số 24 triệu người (năm 2000), trong đó người theo Kitô giáo chiếm tới 93%⁽¹⁾. Người đứng đầu Nhà nước hiện nay là Tổng thống Hugo Chavez. Ông được bầu lần đầu tiên vào năm 1998 với lời hứa đưa quốc gia giàu tài nguyên dầu mỏ này thành một nước “xã hội chủ nghĩa Giáo hội”.

Trong những ngày cuối tháng 6 đầu tháng 7 năm 2010 báo chí Vatican đang rất quan tâm tới cái gọi là “cuộc chiến ngôn từ do Tổng thống Venezuela Hugô Chavez tiến hành, ngày càng trở lên gay gắt, nhằm chống lại Đức Hồng y Jorge Urosa Savino, Tổng giám mục Caracas”⁽²⁾. Theo Catholic News Service (CNS): “Mới đây Tổng thống Venezuela “đổ dầu vào lửa đối với mối quan hệ giữa Nhà nước và Giáo hội”, đáng chú ý nhất là những nhận xét được ông phát biểu trong buổi truyền hình trực tiếp lễ khai mạc kỉ niệm 200 năm đất nước giành được độc lập ngày 5 tháng 7”⁽³⁾. Nguyên nhân của mối bất hòa này, theo các phương tiện truyền thông của Vatican, là do các nhà lãnh đạo Công giáo tại Venezuela đã liên kết đứng ngay

sau lưng Hồng y Jorge Urosa Savino để bảo vệ ngài khi ngài lên án Chính phủ Venezuela đóng cửa nhiều phương tiện truyền thông đã chỉ trích Tổng thống Hugo Chavez và kêu gọi Chính phủ nước này tôn trọng các quyền dân chủ được Hiến pháp đảm bảo. Cũng theo Carol Glatz trên tờ CNS, các nhà lãnh đạo Công giáo Venezuela thuộc số những người phê bình gay gắt nhất đối với các chính sách của Tổng thống Hugo Chavez. Họ đã cáo buộc Chính phủ Venezuela vi phạm các quyền công dân, để mặc tội phạm bùng phát và làm suy yếu nền dân chủ. Còn về phần mình, Tổng thống Hugo Chavez lại tố cáo hàng ngũ lãnh đạo Giáo hội Công giáo có tư tưởng chỉ coi trọng tầng lớp trên, trong khi đó ông lại đứng về phía những người thuộc tầng lớp dưới trong xã hội Venezuela.

Vậy sự thực của những lời buộc tội lẫn nhau này là thế nào, chúng ta hãy quay lại lịch sử nước này từ thời điểm những

*. TS., Viện Nghiên cứu Tôn giáo.

1. Xem: *Từ điển Bách khoa Việt Nam*, T. 4, Nxb. Từ điển Bách khoa, Hà Nội 2005, tr. 853.

2. Carol Glatz. *Đức Hồng y Tổng giám mục Caracas trở thành mục tiêu của cuộc tấn công bằng ngôn từ*. Catholic News Service. Bản dịch của <http://www.hdgmvietnam.org>/Truy cập ngày 12.07.2010.

3. Carol Glatz. *Bài đã dẫn*

thập niên cuối thế kỉ XX đến nay.

Vào đầu những năm 90 thế kỉ XX, khi Hugo Chavez xuất hiện trên vũ đài chính trị của Venezuela, người dân nước này thường nghe thấy những tuyên bố của ông, đại loại như: “Tôi là người theo chủ nghĩa xã hội và theo học thuyết của Đức Giêsu Kitô, người xã hội chủ nghĩa đầu tiên, còn Giuda là tên tư bản đầu tiên”⁽⁴⁾. Trong chiến dịch tranh cử năm 1998 Hugo Chavez nhắc đến *Kinh Thánh* nhiều lần giống như ông thường xuyên nhắc tới Hiến pháp của Venezuela. Theo lời ông, có một số lãnh tụ cách mạng đã cổ vũ ông hoạt động theo chủ nghĩa xã hội. Đó là các tên tuổi như Simon Bolivar, Che Ghevara, Fidel Castro, Tupac Amaru và một lần nữa ông lại nhắc tới Đức Giêsu Kitô. Hugo Chavez nói: “Đức Kitô chân chính là người giải phóng những người nghèo khổ, là một trong những người vĩ đại nhất trong lịch sử thế giới những nhà cách mạng và những chiến sĩ chống lại bọn đế quốc”⁽⁵⁾. Còn vào năm 2002, khi giữ vững được chính quyền thoát khỏi một âm mưu đảo chính nhà nước, Hugo Chavez đã tuyên bố trước đám đông dân chúng đang hân hoan ăn mừng thắng lợi rằng: “Vương quốc của Đức Kitô, đó là vương quốc của sự công bằng, đoàn kết và hữu ái, đó là vương quốc của chủ nghĩa xã hội. Đó là vương quốc của đất nước Venezuela trong tương lai”⁽⁶⁾. Và mới đây vào ngày 14/7/2010, khi phát biểu trên đài truyền hình quốc gia Venezuela, Tổng thống Hugo Chavez lại một lần nữa khẳng định rằng, tuy ông là người theo chủ nghĩa xã hội, nhưng trước hết ông vẫn là một Kitô hữu. Đối với ông, chủ nghĩa xã hội “không phải là một giáo điều, mà chỉ là

một phương pháp phân tích”. Theo ông, “Kitô giáo và chủ nghĩa xã hội cùng là một hiện tượng”⁽⁷⁾.

Từ những câu nói hay lời phát biểu trên của Hugo Chavez đã đưa chúng ta quay trở lại với những tư tưởng của “Thần học giải phóng” một thứ thần học rất thịnh hành ở Mỹ Latinh vào nửa sau thế kỉ XX. Khuynh hướng tư tưởng Công giáo này xuất hiện sau Công đồng Vatiacan II với mục đích hành động “vì lợi ích của người nghèo”. Trong các bài thuyết trình của mình các nhà thần học giải phóng đã gắn kết thuyết giáo trên Núi của Đức Kitô và học thuyết của Mác vào một dự án cải cách xã hội và Giáo hội mà sau này người ta gọi là “chủ nghĩa xã hội Giáo hội” hay “Chủ nghĩa xã hội Kitô giáo” (christian Socialism), một chế độ xã hội kết hợp giáo lí Kitô giáo với mục đích, tôn chỉ của chủ nghĩa xã hội để thích ứng với nhu cầu của cuộc sống hiện đại⁽⁸⁾. Theo các nhà thần học giải phóng, Giáo hội Công giáo cần phải đứng về phía những người nghèo khổ và những người bị áp bức trong cuộc đấu tranh vì những cải cách chính trị - xã hội. Thần học giải phóng đóng vai trò nổi bật trong các phong trào giải phóng dân tộc ở các nước Mỹ Latinh những năm 70- 80 thế kỉ XX và nhiều giáo sĩ Công

4. Trích theo: Elena Demidova. *Venezuela tin vào ai*. Báo Độc lập – Tôn giáo, ngày 7 tháng 7 năm 2010. Truy cập <http://religion.ng.ru/politic/2010-07-07/5/Venesuela.html>

5. Trích theo: Elena Demidova. *Bài đã dẫn*

6. Trích theo: Elena Demidova. *Bài đã dẫn*

7. Theo Vladislav Malxev. *Đảng Cứu thế của Venezuela*. Báo Độc lập – Tôn giáo, ngày 21 tháng 7 năm 2010, truy cập <http://religion.ng.ru/events/2010-07-21/Venesuela.html>.

8. Xem: Trần Nghĩa Phương. *Thuật ngữ tôn giáo (Anh - Việt - Pháp)*. Nxb. KHXH, 2001, tr.70.

giáo đã tham gia vào phong trào này.

Đồng thời cùng với các phong trào này, vào những năm 60 của thế kỉ XX ở nhiều nước Mỹ Latinh đã xuất hiện “các công xã Kitô giáo cơ sở”, đó là những hình thức “Giáo hội nhân dân” của người nghèo. Thông thường những “Giáo hội” kiểu này không có liên hệ với các tổ chức Giáo hội Công giáo chính thức và được nuôi dưỡng bằng những tư tưởng của thần học giải phóng. Các công xã như vậy tồn tại ở các nước Mỹ Latinh với các tên gọi khác nhau như: “Các Kitô hữu vì chủ nghĩa xã hội”, “Công xã cách mạng” hay “Các Kitô hữu cơ sở”.

Dưới thời của mình, Giáo hoàng Gioan Phaolô II và Hồng y Joseph Ratzinger đã phát động một chiến dịch mạnh mẽ chống lại trào lưu thần học giải phóng. Các ngài đã lên tiếng phê phán các nhà truyền giáo sử dụng tôn giáo để biện minh cho hoạt động cách mạng. Kết quả của chiến dịch này là vào năm 1984 tư tưởng Công giáo tả khuynh đã bị Tòa Thánh Vatican chính thức lên án.

Về mặt tư tưởng, nhiều tuyên bố của Hugo Chavez trùng hợp với các giáo thuyết của thần học giải phóng. Ông thường gọi Đức Giêsu Kitô là người cứu chuộc, là người giải phóng, là người của người nghèo, là người xã hội chủ nghĩa vĩ đại nhất. Hugo Chavez tuyên bố: “Chúng ta bước theo những bước chân của Đức Kitô và khẳng định rằng, trong quá trình cách mạng của chúng ta Đức Kitô của những người cùng khổ là một tấm gương vĩ đại nhất trong cuộc đấu tranh vì phẩm giá của con người”⁽⁹⁾.

Giáo sĩ Dòng Tên Jose Gaso đã từng gọi Hugo Chavez “là nhà truyền giáo tốt

nhất, bởi vì ông tin vào điều mà ông cảm nhận và ông có tình yêu chân thành đối với mọi người và đối với Đức Giêsu”⁽¹⁰⁾.

Ngày nay nhiều người cho rằng thần học giải phóng không còn ảnh hưởng lớn trong tư tưởng xã hội Mỹ Latinh như lúc mới ra đời và người vận dụng nó không phải là những nhà chính trị cấp tiến cánh tả. Tuy nhiên, cũng khó nói rằng Hugo Chavez đang phục hưng những tư tưởng của thần học giải phóng. Trong quan niệm của Hugo Chavez về “chủ nghĩa xã hội thế kỉ XXI” có một phần nào đó nhắc lại tư tưởng “sự lựa chọn vì mục đích của người nghèo” trong thần học giải phóng. Nhưng rất khó tách bạch trong tư tưởng của ông đâu là tôn giáo, đâu là dân tộc và đại chúng. Theo ý kiến của Emil Dabagian, nghiên cứu viên cao cấp của Trung tâm Nghiên cứu chính trị của Viện nghiên cứu Mỹ Latinh thuộc Viện Hàn lâm khoa học Nga, “không thể coi Chavez là người tiếp tục những tư tưởng của thần học giải phóng. Ông sử dụng Đức Kitô cho những mục đích chính trị của mình”⁽¹¹⁾.

Bản thân nhà lãnh đạo cao nhất của Venezuela cũng làm nóng lên cuộc tranh luận về những quan điểm tôn giáo của riêng mình bằng những lời nói trái ngược nhau. Khi trở thành Tổng thống, Hugo Chavez đã cho phép các tổ chức của đạo Tin Lành tiến hành giảng dạy tôn giáo trong các trường học. Năm 2002 ông thông báo với báo chí rằng ông là một thành viên tích cực của Giáo hội Tin Lành

9. Trích theo: Elena Demidova. *Bài đã dẫn*

10. Trích theo: Elena Demidova. *Bài đã dẫn*

11. Trích theo: Elena Demidova. *Bài đã dẫn*

phái Phúc Âm. Ngay sau đó ông lại tuyên bố rằng, tuy ông có thiện cảm với những người Tin Lành phái Phúc Âm nhưng ông vẫn là một tín đồ Công giáo. Năm 2008, trên báo chí lại xuất hiện thông tin rằng Hugo Chavez ủng hộ Giáo hội Công giáo Cải cách Venezuela. Đây là một tổ chức Công giáo phi quan phương cho phép kết hôn đồng giới, cho phép li hôn và hủy bỏ quy định đời sống độc thân đối với các giáo sĩ Công giáo.

Mặc dù có những phát biểu công khai trước công luận về khuynh hướng Kitô giáo của mình, nhưng quan hệ giữa người đứng đầu Nhà nước Venezuela hiện nay với giới tu sĩ Công giáo của nước này vẫn luôn ở trong tình trạng rất căng thẳng. Điều này không có gì đáng ngạc nhiên vì trong hoạt động của mình với tư cách là Tổng thống của Venezuela, Hugo Chavez đã cắt giảm một nửa trợ cấp của Nhà nước cho Giáo hội Công giáo nước này.

Người thường xuyên phê phán Hugo Chavez là Hồng y Rosalio Castillo Lara, người đã có lần gọi Tổng thống là “nhà độc tài hoang tưởng”, người đã phá vỡ nền dân chủ ở Venezuela. Về phần mình, Hugo Chavez cũng không ngần ngại lên án đối thủ của ông. Ông gọi những giám mục đã phê phán ông là “những con quỷ”, còn Giáo hội Công giáo là “khối u” và khẳng định rằng, giới tu sĩ Công giáo đang tham gia vào một âm mưu chống lại Chính phủ của ông. Mới đây, như đã nêu ở phần đầu bài viết này, khi phê phán đường lối lãnh đạo đất nước của Hugo Chavez, Hồng y Jorge Urosa Savino, Tổng giám mục Caracas cho rằng “Tổng thống đang đưa đất nước đi xuống con đường xã hội chủ nghĩa

macxit và tạo ra chế độ độc tài”⁽¹²⁾. Hugo Chavez đã không ngần ngại gọi vị Hồng y này là “con lợn” và ví ông giống như “người sống trong hang, gân cổ dọa dẫm dân chúng về cộng sản”⁽¹³⁾. Ông nói tiếp: “Chủ nghĩa cộng sản và đạo Công giáo có thể nắm tay nhau cùng bước đi. Thế nhưng chúng ta đang bước đi ngon lành thì ông Hồng y này xuất hiện và làm cho nhân dân dâm ra e sợ chủ nghĩa cộng sản, làm như là chúng tôi đã có cả một nghị trình theo chủ nghĩa cộng sản rồi không bằng”⁽¹⁴⁾. Trước đó, năm 2006, đáp lại lời phê phán của Hồng y Oscar Rodrigues Maradiaga đến từ Honduras đối với chế độ mới ở Venezuela do Hugo Chavez lãnh đạo, Tổng thống đã gọi vị Hồng y này là “thằng hề của chủ nghĩa đế quốc” và là “con vẹt”. Tất nhiên sau đó ông đã buộc phải có lời xin lỗi đối với vị Hồng y này⁽¹⁵⁾.

Hội đồng Giám mục của Giáo hội Công giáo ở Caracas thường xuyên phê phán Hugo Chavez thiếu những chương trình kinh tế, xã hội có hiệu quả và xây dựng “chủ nghĩa xã hội thế kỉ XXI” không tính đến ý kiến của người dân. Sự lo sợ của Giáo hội Công giáo Venezuela nằm ở chỗ nước này đang ngày càng xích gần lại với đất nước Cuba, trong đó có việc Venezuela mời hàng nghìn công dân Cuba tới nước họ để làm công tác khoa học và công tác xã hội. Theo ý kiến của giới tăng lữ Venezuela, tất cả điều đó sẽ dẫn đến việc truyền bá mô hình tư

12. Carol Glatz. *Bài đã dẫn*

13. Carol Glatz. *Bài đã dẫn*

14. Trích theo: Dominic David Tran. *Hàng Giám mục Venezuela phản bác lại những luận điệu tấn công của Tổng thống Chavez nhằm vào Đức Hồng y Urosa*. Vicatholic News, 07 Jul 2010.

15. Elena Demidova. *Bài đã dẫn*

tướng Cuba vào Venezuela. Về phần mình, ngày 14/7/2010, phát biểu trên Đài Truyền hình Quốc gia, Tổng thống Hugo Chavez khẳng định rằng, không phải Liên Xô, không phải Cuba, không phải một nước xã hội chủ nghĩa nào khác trước đây cũng như hiện nay là hình mẫu cho chủ nghĩa xã hội Bolivar mới của ông⁽¹⁶⁾. Hugo Chavez cũng đã nhiều lần làm cho giới tăng lữ cao cấp của nước này hiểu rõ rằng, ông không cần quan tâm tới ý kiến của họ và nói rằng, Hội đồng Giám mục Giáo hội Công giáo Venezuela hãy quan tâm đến các vấn đề tôn giáo của họ, chứ đừng tham gia vào các vấn đề chính trị của Nhà nước.

Sự chống đối chế độ xã hội chủ nghĩa ở Venezuela của Giáo hội Công giáo không chỉ dừng lại ở lời nói, hay nói theo cách nói của Catholic News Service, “cuộc tấn công bằng ngôn từ”. Các thành viên của một tổ chức Công giáo có tên là “Opus Die” đã tham gia vào một âm mưu nhằm thực hiện một cuộc đảo chính lật đổ Hugo Chavez vào năm 2002, nhưng đã bị bại lộ. Hồng y Jose Ignasio Velasco lúc đó là một trong số những người đã kí sắc lệnh về sự chuyển giao chính quyền tổng thống cho nhà kinh doanh Pedro Carmona và do vậy hình ảnh Giáo hội Công giáo Venezuela đã bị tổn thương đáng kể giữa những người dân thường Venezuela, mà đa số họ đều là những người ủng hộ Hugo Chavez.

Còn trong quan hệ trực tiếp với Tòa Thánh Vatican, nhìn chung, cả Tòa Thánh và Hugo Chavez đều chưa bao giờ vượt ra khỏi khuôn khổ các cuộc tiếp xúc chính thức. Giáo hoàng Gioan Phaolô II đã hai lần tiếp Hugo Chavez trong các năm 2000 và 2002. Lúc đó cả hai cùng

gặp nhau ở quan điểm lên án cuộc chiến tranh Irắc. Mặc dù Giáo hoàng Gioan Phaolô II nhiều lần bày tỏ lo ngại về “tình hình bất ổn ở Venezuela và sự đe dọa nghiêm trọng nên dân chủ” và Ngài đã tuyên bố rằng, “nền dân chủ không có giá trị sẽ trở thành chế độ quyền uy (autoritarism)”, nhưng Hugo Chavez đã công khai bày tỏ sự kính trọng của mình đối với Gioan Phaolô II và sau khi Ngài qua đời năm 2005, Venezuela đã để quốc tang trong 5 ngày.

Khi lên ngôi, Giáo hoàng Benedicto XVI đã lên tiếng nói về “sự mở đầu kỉ nguyên mới trong quan hệ giữa Giáo hội Công giáo với Chính phủ Venezuela”. Năm 2006 trong chuyến viếng thăm Vatican của Hugo Chavez, Tổng thống Venezuela đã tặng Giáo hoàng Benedicto XVI một bức chân dung lớn của Simon Bolivar, anh hùng đấu tranh vì nền độc lập của Venezuela và thông báo rằng chính tại Rôma vào năm 21 tuổi Simon Bolivar, một tín đồ Công giáo, chứ không phải là một người vô thần như người ta từng nghĩ, đã thể giải phóng Nam Mỹ khỏi chính quyền thực dân Tây Ban Nha.

Hugo Chavez đã nhận được thư của Tòa Thánh Vatican bày tỏ sự lo ngại về tình hình của Giáo hội Công giáo ở Venezuela. Tổng thống hứa hẹn sẽ cố gắng làm cho tình hình lắng dịu và khẳng định với Giáo hoàng Benedicto XVI rằng, xung đột giữa Chính phủ Venezuela với Giáo hội Công giáo ở nước này sẽ được hạn chế bởi “thời gian, không gian và những cá nhân”, điều đó có nghĩa là cuộc xung đột này sẽ không vượt ra khỏi phạm vi của một nhóm nhỏ

16. Theo: Vladislav Malxev. *Bài đã dẫn*.

người. Sau chuyến công du Vatican, Hugo Chavez tuyên bố rằng, “cuộc cách mạng Bolivar là một cuộc cách mạng rất Kitô giáo”, còn Fidel Castro, người bạn của ông, người đã cùng ông “nói nhiều về Đấng Kitô, cách đây không lâu đã nói rằng, ông là một Kitô hữu về phương diện xã hội”⁽¹⁷⁾.

Một vấn đề được đặt ra ở đây là: Tại sao đại đa số người dân theo Công giáo ở Venezuela lại ủng hộ Hugo Chavez chống lại Giáo hội Công giáo quan phương ở nước này? Câu trả lời rõ ràng ở đây là, trong cương lĩnh chính trị của mình, Tổng thống Venezuela Hugo Chavez dựa trước hết vào những tầng lớp dân cư nghèo khổ. Còn Giáo hội Công giáo ở Mỹ Latinh lại luôn gắn với những chủ sở hữu lớn và những tổ chức ủng hộ các lực lượng chính trị bảo thủ. Giới tầng lớp cao cấp luôn sống xa rời nhân dân giống như giới thượng lưu chính trị. Chính vì vậy mà ở khu vực này đã xuất hiện và trở nên phổ biến cái gọi là “thần học giải phóng” và “Giáo hội nhân dân” chống lại giới thượng lưu. Công giáo ở Venezuela không đồng nhất và ngày nay nó phân liệt thành hai phái. Một bên là một tổ chức Công giáo rất bảo thủ, còn bên kia là một tôn giáo bình dân mang tính chiết trung, kết hợp cả yếu tố Công giáo và yếu tố Indian (yếu tố da đỏ). Do vậy, ý kiến của Hội đồng Giám mục Công giáo bảo thủ ngày nay đối với quần chúng nhân dân thường không có tính thuyết phục bằng những lời tuyên bố của một tổng thống có uy tín hứa hẹn mang lại cho họ một xã hội công bằng ở ngay trong đời sống hiện tại.

Hiện thực chính trị hiện nay ở Mỹ Latinh đang đặt Giáo hội Công giáo trước những điều kiện mới. Bắt đầu từ

cuối thế kỉ XX cho tới hiện nay, từ chỗ là thành trì của Công giáo, chính quyền nhà nước ở Mỹ Latinh đã chuyển dần về tay các lực lượng chính trị cánh tả: năm 1998 ở Venezuela, năm 2002 ở Argentina, năm 2002 và 2006 ở Brasil, năm 2005 ở Bolivia và Uruguay, năm 2006 ở Ecuador và Nicaragua, năm 2008 ở Paraguay. Còn ở Peru và Mexico vào năm 2006 tuy lực lượng cánh tả chưa giành được thắng lợi nhưng cũng đã thu hút được gần nửa số cử tri. Hơn thế nữa, Tổng thống mới của Paraguay, ngài Fernando Lugo, trước đây đã từng là một giáo sĩ Công giáo, nay công khai tuyên bố về sự trung thành của mình đối với “thần học giải phóng”.

Ngược lại với Venezuela, địa vị của Giáo hội Công giáo ở Colombia khá ổn định. Ở các nước khác như Brasil, Uruguay, Chile, tuy lãnh đạo các nước này cùng chung sống với tầng lớp cao cấp của Giáo hội Công giáo nhưng họ đều tuyên bố không can thiệp vào công việc của nhau. Còn ở Cuba, bắt đầu từ chuyến tông du của Giáo hoàng Gioan Phaolô II tới hòn đảo này năm 1998 và cuộc gặp gỡ lịch sử với Chủ tịch Fidel Castro, các cuộc đàm phán của đại diện Tòa Thánh Vatican và Giáo hội địa phương với ban lãnh đạo Cuba đã được tiến hành, quan hệ giữa Nhà nước và Giáo hội ở nước này đã được cải thiện rõ rệt. Đặc biệt mới đây, ngày 19 tháng 5 năm 2010 tại Cuba đã diễn ra một cuộc gặp gỡ lịch sử giữa các giám mục Công giáo Cuba với Chủ tịch Raul Castro Ruz. Tham gia cuộc gặp gỡ này có Hồng y Jaime Ortega, Tổng giám mục La Havana và Dionisio Garcia, Tổng giám

17. Trích theo: Elena Demidova. *Bài đã dẫn*

mục Santiago de Cuba, Chủ tịch Hội đồng Giám mục Cuba. Về phía Nhà nước Cuba có Chủ tịch Raul Castro Ruz và ông Caridad Diego Bello, phụ trách Văn phòng Tôn giáo của ủy ban Trung ương Đảng Cộng sản Cuba. Theo đánh giá của Hồng y Jaime Ortega, cuộc gặp gỡ đã có những kết quả tích cực, một tiến trình “trao đổi đã khởi sự rất tốt” về các vấn đề quốc gia. Cuộc gặp gỡ đó có tầm quan trọng lớn, vượt khỏi các khái niệm cũ để đi vào khái niệm mới xuất phát từ chính bản tính của Giáo hội Công giáo và của sứ vụ của Giáo hội này trong xã hội. Tuy cuộc trao đổi, theo Hồng y Jaime Ortega, không nằm trong mối quan hệ giữa Giáo hội và Nhà nước nhưng hi vọng sẽ “mở ra một thời kì mới” cho mối quan hệ này⁽¹⁸⁾.

Tuy nhiên, cũng cần phải nói thêm rằng, ở nhiều nước Mỹ Latinh với chế độ chính trị cánh tả như Venezuela, và những nước có thái độ thiện cảm đối với chính phủ của Hugo Chavez như Bolivia, Ecuador, Nicaragua quan hệ giữa Giáo hội Công giáo với chính quyền nhà nước vẫn còn nhiều vấn đề cần tiếp tục giải quyết.

Một vấn đề khác được đặt ra ở Mỹ Latinh nói chung và Venezuela nói riêng, đó là: Trong những xã hội đang có nhiều biến động như hiện nay, người dân sẽ chọn cho mình tín ngưỡng, tôn giáo nào? Nhiều người dân Mỹ Latinh thường nói: “Giáo hội Công giáo chọn người nghèo, còn người nghèo lại chọn những người theo giáo phái Ngũ Tuần”. Thật vậy, hiện nay ở khu vực này đạo Tin Lành đang là đối thủ cạnh tranh chính với Giáo hội Công giáo. Trong lúc những người Công giáo đang mải mê với đấu tranh chính trị và chống lại những cuộc cải cách xã hội thì những tín đồ của đạo Tin Lành

lại tiến hành truyền giáo rất hiệu quả. Họ giành giật tín đồ từ Giáo hội Công giáo. Và cùng với thời gian họ cũng đã trở thành những nhà hoạt động chính trị tích cực. Thí dụ, ở Guatemala, một đất nước có nhiều tín đồ đạo Tin Lành nhất ở Mỹ Latinh, đã có hai tổng thống là tín đồ đạo Tin Lành. Ở một loạt quốc gia khác, đặc biệt là ở Brasil, trong 15 năm trở lại đây một bộ phận tín đồ đạo Tin Lành đang ngả theo các lực lượng chính trị cánh tả. Họ đứng về phía lực lượng đối lập với Giáo hội Công giáo và tuyên bố những tư tưởng về công bằng xã hội. Nhiều thủ lĩnh của các lực lượng chính trị cánh tả đã trở thành tín đồ của các Giáo hội Tin Lành và tiếp tục cuộc đấu tranh chính trị của mình.

Ở Venezuela, quan hệ của Tổng thống Hugo Chavez với các tín đồ đạo Tin Lành trước đây vẫn luôn diễn ra rất tốt đẹp. Nhưng tình hình bỗng dưng xấu đi một cách nghiêm trọng khi vào năm 2005 nhà truyền giáo Tin Lành Mỹ Pet Robertson đã phát biểu trên truyền hình kêu gọi Chính phủ Hoa Kỳ tử hình Hugo Chavez. Mặc dù sau đó nhà truyền giáo này đã có lời xin lỗi, nhưng Hugo Chavez vẫn ra lệnh đuổi New Tribes, một tổ chức truyền giáo Tin Lành lớn của Mỹ, ra khỏi Venezuela và gọi những thành viên của tổ chức này là “những tên gián điệp của chủ nghĩa đế quốc”. Giáo hội Công giáo Venezuela đã hoan nghênh động thái này, còn nhiều tín đồ đạo Tin Lành cho đến nay vẫn phê phán Hugo Chavez. Mặc dù vậy, Hugo Chavez vẫn giữ được sự mến

18. Xem thêm: Zenit. *Cuộc gặp gỡ lịch sử giữa các giám mục và Chủ tịch Raul Castro*. Bản dịch của <http://hdgmvietnam.org/> Truy cập ngày 25.05.2010.

mộ của các tín đồ đạo Tin Lành đối với ông nhờ sự thiên vị của ông đối với tôn giáo này và sự phê phán của ông đối với Giáo hội Công giáo. Đặc biệt, trong những năm gần đây, mặc dù có phần thận trọng hơn, nhưng những người theo giáo phái Ngũ Tuần vẫn dành cho Tổng thống Hugo Chavez những sự ủng hộ không hề thay đổi.

Bên cạnh việc truyền bá đạo Tin Lành với các hình thức khác nhau, ở Mỹ Latinh cũng xuất hiện những khuynh hướng tín ngưỡng khác làm cho đời sống tôn giáo ở khu vực này thêm đa dạng. Một mặt, ngày càng có nhiều người tuyên bố họ không thuộc về một truyền thống tinh thần nào. Mặt khác, sự gia tăng tinh thần dân tộc ở Mỹ Latinh dẫn tới việc truyền bá các tín ngưỡng bản địa “tiên Colombo” và điều này nhận được sự ủng hộ của các nhà lãnh đạo nhiều nước trong khu vực. Thậm chí, tháng 5 năm 2007 Hugo Chavez đã yêu cầu Giáo hoàng Benedicto XVI xin lỗi các thổ dân Châu Mỹ khi ngài nói rằng “Kitô giáo không áp đặt các nền văn hóa khác”, và việc phục hưng các tín ngưỡng “tiên Colombo” là “một bước thụt lùi”⁽¹⁹⁾. Hugo Chavez đã thẳng thừng bác bỏ: “Sự xâm chiếm (conquista) không phải là sự truyền bá Kitô giáo, nó là một tội ác lớn hơn cả sự hủy diệt (holocaust)”⁽²⁰⁾.

Việc đình chỉ giảng dạy tôn giáo trong các trường học ở Venezuela vào năm 2009, theo nhận xét của giới tăng lữ nước này, là cuộc tấn công cuối cùng vào vai trò của

Giáo hội Công giáo Venezuela. Đây cũng là sự kết thúc vai trò chi phối nhiều thế kỷ của Giáo hội Công giáo trong lĩnh vực giáo dục. Trong những điều kiện như vậy, Hội đồng Giám mục Venezuela chỉ còn cách liên tục đưa ra những tuyên bố về “tinh thần chống tôn giáo đang gia tăng và sự truyền bá tư tưởng macxit vô thần”⁽²¹⁾ ở đất nước Mỹ Latinh này. Hiện nay, Hội đồng Giám mục của Giáo hội Công giáo ở Venezuela vẫn đang là một trung tâm có ảnh hưởng lớn nhất chống lại Chính phủ của Tổng thống Hugo Chavez. Còn về phía Chính phủ, việc tuyên truyền cho người dân Venezuela những tư tưởng của chủ nghĩa Mác, chủ nghĩa xã hội vẫn sẽ tiếp tục được đẩy mạnh. Những người lãnh đạo của nước này đang cố gắng dung hợp những tư tưởng của chủ nghĩa xã hội với những tư tưởng của Kitô giáo. Điều quan trọng ở đây không phải là việc sử dụng những tình cảm tôn giáo cho những mục đích chính trị, cũng không phải là sự cố gắng biến lợi ích tôn giáo thành lợi ích dân tộc chủ nghĩa, mà là ở chỗ liệu Giáo hội Công giáo, các giáo phái Tin Lành và các tổ chức tôn giáo, tín ngưỡng khác có muốn tìm và có thể tìm cho mình một vị trí xứng đáng trong công cuộc xây dựng “chủ nghĩa xã hội thế kỷ XXI”, một xã hội vì những người nghèo khổ ở Venezuela hay không? Câu hỏi vẫn chưa có lời giải. /.

19. Trích theo: Elena Dimidova. *Bài đã dẫn*

20. Trích theo: Elena Dimidova. *Bài đã dẫn*

21. Trích theo: Elena Dimidova. *Bài đã dẫn*